

YU ISSN 0350-185x, LVI, (2000), p. (1029-1031)
UDK 808 (081)
2000.

РАДОЈЕ СИМИЋ
(Београд)

НЕКОЛИКЕ НАПОМЕНЕ УЗ ЦЕЛОКУПНА ДЕЛА ПАВЛА ИВИЋА

Значајна је чињеница у националној култури имати научнике таквог домета какав је Павле Ивић. И значајан је подухват издавање њихових дела — јер само тако могу вршити своју мисију. А Ивићева дела и садржајем и формом кадра су ту мисију да врше.

Међутим, да би били прихваћени како долikuје њиховом стварном угледу, текстови морају бити уз одговарајућу свестрану пажњу срећени и уређени. У случају Павла Ивића тај захтев је од посебне важности, јер је он, прво, врло помно и врло истрајно, и с великим успехом дотеривао своје текстове — они су најчешће достизали високу вредност правих техничких и стилских узорака; — и јер је он, друго, био осетљив не само за крупне стилске и композицијске проблеме већ и за сваки терминолошки, правописни и коректорски детаљ. Познате су — из његових сопствених изјава — Ивићеве несугласице са лекторима који, са висине своје 'власти', некомпетентно интервенишу у компетентно срећеним текстовима оних који тај посао познају и стварно цене — па и у Ивићевим увек пажљиво уравнотеженим, лепо уобличеним и добро дотераним радовима у време када његово име није било баш свакоме познато.

У 'Целокупним делима'¹, чија појава иначе заслужује сваку похвалу и пуну пажњу, настали су неки пропусти који су каткада видљиви и при првом пажљивијем читању, а које би вальало у следећим издањима исправити. Циљ ових напомена усмерен је на то да Ивићева дела добију управо онакав узорити вид каквом је сам аутор тежио, а не да омаловаже значајан подухват њиховог издавања. И ограничена су за сада само на књигу по много чему вредну највише пажње, којој аутор

¹ П. Ивић, *Целокупна дела* (1-11), редактор Милорад Радовановић. Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци и Нови Сад.

ових редова придаје значај централног и најзначајнијег Ивићевог дела. То су са немачког преведени, и први пут на српском језику издани, 'Српскохрватски дијалекти, њихова структура и развој'².

1. Прва наша напомена тиче се следећег пасуса (стр. 82):

„С историјске тачке гледишта, међутим, везе торлачких говора са штокавским су неоспорне, па се чак може говорити о идентичном пореклу. То је дало повода многим научницима да ове говоре укључе у штокавско наречје, дајући им, наравно, посебно место [= место] у њему, док су други давали предност подели српскохрватског језичког простора на четири групе. У овој књизи усвојен је овај други начин. Детаљнија дискусија целог проблема биће дата у поглављу о торлачкој дијалекатској зони.“

Поред заиста неугодне словне грешке која подсећа на јужњачки начин говора (исп. косовско-браничевско: *две месиће, на две месиће, на једну месићу*), у очи пада и последња реченица: „Детаљнија дискусија целог проблема биће дата у поглављу о торлачкој дијалекатској зони“.

Тога поглавља у књизи нема, па читалац може помислiti да је аутор био траљав у распореду својих мисли — а није...

Аутор је, наиме, у складу са својим намерама да изда и другу књигу свога дела — која би свакако била сјајан подухват који би у целини показао какав је положај штокавштине у јужнословенском дијалекатском комплексу, — и у тој књизи да опише дијалекатски простор јужне и источне Србије, — оставио овде напомену о томе, али без назнаке да то поглавље следи у другој књизи. Када је дошло време издавања целокупних дела, редактор је морао имати на уму да друга књига 'Српскохрватских дијалеката' неће бити обухваћена тим издањем (исп. на спољашњој страни задње корице извод из издавачког пројекта, одн. списак томова који се желе, и како се желе оформити), и бар додати извесну назнаку о томе која би умирила читаочеву радозналост.

2. И друга наша напомена погађа наведени пасус, али га по значају и премашује. Када читалац упореди Ивићеву напомену из овог пасуса, кратку и недовољно образложену, са другим његовим текстовима у којима је реч о истој тематици, нпр. са 'Дијалектологијом српскохрватског језика', где је ова 'торлачка' зона обраћена као саставни део штокавског дијалекатског подручја, пашће му у очи извесна разлика у мишљењу, и дознаће да постоји нешто као генеза Ивићевих научних уверења. Та је генеза требало да нађе места у добро уређеној

² П. Ивић, Српскохрватски дијалекти, њихова структура и развој. Прва књига — Општа разматрања и штокавско наречје. С немачког превела Павица Мразовић. — Целокућна дела III, Сремски Карловци и Нови Сад 1994.

серии текстова каква је ова. Поготову је то потребно у питањима од велике важности за дефинисање опсега српске језичке територије, српског етничког и националног простора, типа и положаја српског народног и књижевног језика у словенским и европским оквирима итд. Но када се то није десило у првом издању, са много више права очекујемо да се деси у другом.

3. Предмет треће наше напомене јесте следеће место (стр. 136):

„Карактеристично је чување опозиције између падежа с првобитним акцентом на крају и оних са старим рецесивним акцентом у парадигмама тросложних именица II деклинације са старим покретним акцентом: ном. *срамоīха*, ген. *срамоīшē*, инстр. *срамоīшōм*, лок. *срамоīши*, ген. мн. *срамоīшā*, дат.-инстр.-лок. *срамоīшама*, али ак. јд. *срамоīшу*, вок. *срамоīшо*, ном.-ак.-вок. *срамоīшe*, па чак и дат. јд. *срамоīши*.“

Неугодна словна омашка која облик *срамоīшe* квалификује као „ном.-ак.-вок. јд.“, уместо ’пл.’, може, наравно, пред очима одраслих проћи глатко неопажена — и без последица. Али, млађима, и онима који не располажу стандардним универзитетским знањима из морфологије српског језика — она може донети многе невоље у разумевању овога по садржају врло тешког и деликатног пасажа, а може их и завести на странпутицу.

4. Последња напомена односи се на следећа два места (стр. 195, 207):

„Скраћивање дужина у послеакценатским слоговима може се уочити и у неким говорима Боке которске (нпр. у Лепетану), али изгледа да је ова појава тамо факултативна.“

„Присуством херцеговачких насељеника могу се објаснити и нека преношења акцената у појединим местима на јужној обали Боке которске, као нпр. у Лепетанима...“

Није препоручљиво колебати се у роду и деклинацији именица типа *Лейeтане* у истом тексту. И препоручљиво је, у таквим околностима, у научном стилу тежити нормирањом систему облика, без обзира како је на терену, поготову што се Лепетане у Лепетанима, пре ма мом запажању, ипак по правилу деклинира по множинској парадигми. Ова примедба опет није упућена аутору, јер у оригиналу на немачком није могло бити говора о таквим колебањима. Редактор текста морао је утолико пажљивије гледати на такве осетљиве појединости.

5. Закључујући поновићемо да наша намера није била омаловажити значајан подухват око издавања сабраних дела Павла Ивића, који је вредан сваке похвале. Само смо хтели указати на извесне детаље на које би се у следећим издањима морала обратити пажња како би Ивићеви текстови добили прави ’ивићевски’ лик.